

чних підходів щодо визначення конкурентоспроможності підприємств дозволяє зробити висновок про те, що більшість з них заснована на порівнянні досліджуваного

підприємства з відповідною базою (лідером) і менеджер підприємства повинен сам обирати методику визначення конкурентоспроможності підприємства.

Література

1. Адаманова З.О. Системная конкурентоспособность национальной экономики в контексте инновационного развития // Вісн. Донецького ун-ту. Серія В: Економіка і право. - 2005. - №1. - С. 118-126.
2. Галушка З.І., Комарницький І.Ф. Стратегічний менеджмент. Навчально-методичний посібник. - Чернівці: Рута, 2006. - 248 с.
3. Жук М.В. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Навч. посіб. / М.В.Жук, Т.В.Бауліна. - К.: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2006. - 348 с.
4. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2006.- 384 с.
5. Клівець П.Г. Стратегія підприємства: Навч. посіб. - К.: Академвидав, 2007. - 320 с.
6. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навч. посіб. - Київ: "Центр навчальної літератури", 2004. - 336 с.
7. Сазерленд Джонатан, Кэнуэлл Дайан. Стратегический менеджмент. Ключевые понятия / Пер. с англ., Под ред. Е.Е. Козлова. Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. - 440 с.
8. Едвард Д.Блейкли. Вибір місцевої стратегії економічного розвитку: з книги "Планування місцевого економічного розвитку"

УДК 657.471

РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Довжик О.О.

У статті розглянуто основні напрямки удосконалення системи управління витратами підприємства з врахуванням існуючих проблем формування витрат.

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство, починаючи процес виробництва, має бути впевнене, що витрати окупляться і принесуть прибуток. Порівняння витрат і результатів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння можуть бути допущені непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, при прийнятті важливих управлінських рішень, визначенні оптимальних об'ємів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також цін на продукцію. Однією з найважливіших проблем функціонування сільськогосподарських підприємств України в ринкових умовах є налагодження систематичного контролю за витратами як основного засобу досягнення високоєфективної діяльності. Вирішенню цієї проблеми має сприяти система управління витратами. Актуальність проблеми управління витратами впливає з необхідності адаптації українських підприємств до розвитку ринку, а також до системи стратегічного управління виробничою діяльністю, що широко застосовується у господарській практиці підприємств економічно розвинутих країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання системи управління витратами присвятили свої праці ряд вітчизняних та зарубіжних вчених. Так в працях Грешака М.Г., Коцюби О.С.[1] розглядається питання елементів системи управління витратами, Цал-Цалко Ю.С. [2] – акцентує увагу на удосконаленні управлінської інформації, контролю витрат. Проблема обґрунтування управлінських рішень оптимізації витрат з метою реалізації основних завдань управління витратами піднімалася вітчизняними науковцями у працях з обліку Нападовською Л.В.) [3], Проблема формування системи управління витратами в розрізі її елементів присвячені праці Бутинця Ф.Ф. [4], та інших.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення та обґрунтування існуючої системи управління витратами підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Мета системи управління витратами - це на-

дання інформаційної допомоги управлінням, контроль і прогнозування витрат, вибір найефективніших шляхів розвитку підприємства, прийняття оперативних управлінських рішень. Суть системи полягає у забезпеченні інформації для управління підприємством. Особливість цієї системи полягає в її орієнтації на детальний облік витрат на виробництво, пов'язаних з використанням ресурсів і калькулюванням собівартості продукції з метою вишукування резервів зниження витрат на одиницю продукції.

В теоретичних дослідженнях поняття «управлінський облік» плутають з виробничим обліком, що є неправильним. Поняття управлінського обліку значно ширше виробничого обліку. В це поняття, крім суто бухгалтерського обліку витрат на виробництво, входить і оперативний облік, елементи аналізу, планування, прогнозування тощо. Цей облік посідає особливе місце в обліковій системі підприємства, оскільки поєднує облік з управлінням. Пройшовши в своєму розвитку шлях від виробничого обліку витрат до стратегічного управління витратами, на сьогодні він є однією з основних функцій управління витратами підприємства.

Слід відмітити, що організації управлінського обліку на підприємствах АПК України постійно перешкоджає ряд проблем. На жаль вітчизняні економісти ще формують уявлення про сутність, методи і прийоми управлінського обліку. Також недостатньо спеціалістів здатних організувати систему внутрішньогосподарського обліку на вітчизняних підприємствах [5].

У наш час актуальною проблемою забезпечення ефективної роботи й конкурентоспроможності підприємств є побудова такої системи управлінського обліку, яка надавала б зовнішню і внутрішню інформацію для забезпечення потреб не тільки виробництва, а й маркетингу, керування дослідженнями й іншими функціями бізнесу. Така інформація дає змогу аналізувати діяльність зі врахуванням як поточних, так і довгострокових цілей, формувати відомості про ключові фактори успіху: витрати, якість, час тощо. Відтак, дедалі частіше управ-

лінський облік розглядають як складову процесу стратегічного управління, що пов'язано, насамперед, з посиленням ролі стратегічного управління в умовах глобальних змін у технологіях і системах управління [6].

Також для ведення управлінського обліку потрібні відповідні фахівці, обізнані не лише в обліку, а й таких дисциплінах, як стратегічний аналіз, оперативне планування, прогнозування, розробка управлінських рішень. Не слід всі ці функції покладати на бухгалтера. Потрібний нового класу фахівець-аналітик чи аналітик-менеджер, стратег-менеджер чи бухгалтер-менеджер з відповідною посадою, освітою і законодавчо визначеною відповідальністю.

Також треба підкреслити, що спрямовуючи свою управлінську діяльність на вирішення, відзначених пріоритетністю поточних завдань, керівники підприємства водночас повинні мислити бізнес-перспективами ними керованих організацій, як цього вимагають умови господарювання. У цьому контексті завдання, що вирішуються в процесі поточної діяльності, повинні підпорядковуватись досягненню стратегічної мети і цілей підприємства. Тільки така система управління може бути основою розвитку організації. Необхідно відзначити, що дотепер застосовувані на підприємствах системи управління витратами виявились неефективними, що проявилось у зростанні загальної їх рівня, так і рівня непродуктивних оперативних витрат [7]. Причиною таких наслідків став задовільний стан контролю витрат, а подекуди і його відсутність. Враховуючи це, а також необхідність прогнозування підприємствами параметрів своєї діяльності на перспективу постає завдання пошуку дієвої системи управління витратами стратегічного характеру.

Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання. Побудову та вдосконалення системи управління витратами на підприємствах пропонується здійснювати шляхом:

- виділення основних понять і процедур, системи управління витратами;
- виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві;
- формування моделі управління витратами з урахуванням особливостей галузі та підприємства;
- побудови інформаційної системи;
- розподілу відповідальності за формування витрат та створення механізму мотивації і стимулювання їх зниження.

Формуючи систему управління витратами, потрібно враховувати їхні особливості, а саме: постійний рух та зміну витрат; застосування багатьох методів і прийомів в управлінні витратами [8].

Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Потрібно сформулювати низку вимог до формування системи управління витратами, а саме: єдність

методів на різних рівнях управління витратами; органічне поєднання витрат з високою якістю послуг, удосконалення документообігу; недопущення зайвих витрат; комплексний характер управлінських рішень; вдосконалення інформаційного забезпечення; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства; впровадження ефективних методів зменшення витрат; системний підхід до управління витратами.

З метою створення ефективної системи управління витратами необхідно здійснити їх класифікацію залежно від мети, поставленої перед менеджерами. Класифікація витрат для вирішення різних завдань не може бути однаковою, а повинна відповідати принципу: «різна класифікація – для різних цілей» [9]. Залежно від мети можна виділити три напрями використання інформації за доходами і витратами: для оцінки запасів, визначення собівартості реалізованої продукції та фінансових результатів діяльності підприємства; для прийняття поточних і перспективних управлінських рішень та планування; для забезпечення контролю й регулювання.

Для потреб управлінського обліку витрати групують за напрямками, які традиційно виділяють в вітчизняній та зарубіжній економічній літературі: для визначення собівартості виготовленої продукції та отриманого прибутку (за впливом на фінансові результати, за включенням до собівартості продукції, за способом віднесення на собівартість продукції, за відношенням до процесу виробництва, за єдністю складу, за об'єктами калькулювання, за календарним періодом, за видами діяльності, за способом групування, за місцем виникнення витрат та центрами відповідальності, за факторами виробництва); для прийняття управлінських рішень і планування (за відношенням до обсягу виробництва, за залежністю від прийняття рішення, з метою оцінки варіантів рішень, залежно від способу визначення собівартості додаткової одиниці продукції, з метою прогнозу результатів змін); для здійснення процесу контролю та регулювання (за доцільністю витрачання, за ступенем регульованості, за ступенем контрольованості, з метою визначення ефективності роботи підрозділів). Однак використання лише зазначених напрямів не зовсім відповідає потребам сучасного підприємства, а щоб дійсно спростити практичне застосування класифікації витрат необхідно мати чітке уявлення про призначення кожної класифікаційної ознаки [10].

Система управління витратами повинна забезпечити менеджерів підприємства такою інформацією, яка дозволить:

- приймати управлінські рішення з урахуванням їхніх економічних наслідків;
- контролювати витрати у зіставленні з нормами;
- формувати економічну стратегію;
- оцінювати формування собівартості та прибутку протягом виробничого періоду;
- оцінювати витрати в розрізі структурних підрозділів підприємства;
- приймати рішення стосовно доцільності здійснення окремих виробництв, ефективності використання ресурсів.

Система управління витратами дозволяє вирішити цілу низку важливих завдань поліпшення управління підприємством. Перше серед них - визначення переліку рентабельних видів сільськогосподарської продукції, які могли б принести підприємству прибуток. У межах системи управління витратами прийнято планувати витрати та собівартість одиниці продукції, прогнозувати ринкові ціни на неї, розраховувати прибутковість.

Отже система управління витратами відіграє надзвичайно важливу роль у розробці стратегії поведінки сільськогосподарського підприємства в ринкових умовах, тобто обґрунтуванні управлінських рішень під впливом зовнішнього економічного середовища. Не

менше значення її у налагодженні ефективного внутрішньогосподарського управління, створенні ефективного механізму планування, контролю й аналізу витрат.

Висновки. Управління витратами потрібно розглядати як комплексну систему, що забезпечує розроблення управлінських рішень, оскільки всі управлінські рішення щодо ефективного використання ресурсів взаємопов'язані та впливають на кінцеві результати підприємства. Систему управління витратами потрібно впроваджувати на комплексній основі, забезпечуючи вирішення поставлених завдань та підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому.

Література

1. Грешак М.Г. Управління витратами: Навч.-метод. посіб. [для самост. вивч. дисц.]. / М.Г. Грешак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2005. – 131 с.
2. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навчальний пос. / Цал-Цалко Ю.С. – К.: ЦУП, 2002. – С.556.
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік. Підручн. / Нападовська Л.В. – К.: Книга, 2004. – 544 с.
4. Бутинець Ф. Ф., Александрова М.М., Барановська Т. В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навч. посіб. / Бутинець Ф.Ф., Шигун М.М., Александрова М.М., Барановська Т. В. - Житомир: ЖДТУ, 2004. – 351 с.
5. Слюсар Т.М. Розвиток управлінського обліку /Т.М. Слюсар. / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку обліку, аудиту, фінансів і менеджменту в агропромисловому виробництві України».- Харків: видавництво ХНАУ, 2008. – С.158
6. Белоусова І. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах / Белоусова І. - Бухгалтерський облік і аудит. – 2005, № 5. – С. 30-34.
7. Горелкіна А.Л. Оптимізація системи управління витратами / Горелкіна А.Л.- Державне управління. –2006, № 2. – С. 251-255.
8. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / Давидович І.Є. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. - 228 с.
9. Нападовская Л. Управленческий учет: суть, значение и рекомендации по его использованию в практической деятельности отечественных предприятий / Нападовская Л. - Бухгалтерский учет и аудит: научно-практический журнал. – 2005. – № 8 – 9. – С. 50 – 62.
10. Гаврильченко О.В. До питань практичного використання класифікації витрат підприємства./ О.В.Гаврильченко / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку обліку, аудиту, фінансів і менеджменту в агропромисловому виробництві України». –Харків: видавництво ХНАУ, 2008. – С.39.

УДК:619.614.23:331.779:661.158

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ДЕРЖАВНІЙ СУМСЬКІЙ БІОЛОГІЧНІЙ ФАБРИЦІ

Ничик А. В., Шишова Ю.

В статті розглянуті теоретико-методичні підходи щодо оцінки економічної ефективності управління якістю продукції.

Постановка проблеми. З переходом України до ринкової економіки все більше значення починає набувати аналіз економічної ефективності діяльності підприємств. В умовах конкуренції і прагнення підприємств до максимізації прибутку аналіз економічної ефективності є невід'ємною функцією управління. Цей аспект управління стає найбільш значущим в даний час, оскільки практика функціонування ринку показує, що без аналізу економічної ефективності підприємства не може нормально функціонувати. В даний час в Україні, схоже, усвідомлена ця необхідність, хоча в розвинених країнах аналіз є нормою підприємницької діяльності вже досить тривалий час. Успіх кожного конкретного товаровиробника оцінюється за рівнем ефективності виробництва, обумовленої в першу чергу ступенем задоволення потреб суспільства з найменшими витратами. При цьому в даний час визначальною характеристикою, яка формує суспільні потреби, стає якість продукції. Це пов'язано з тим, що якість продукції в умовах конкуренції є головним стимулом придбання продукції,

одним з факторів її конкурентоспроможності. Стан справ в області управління якістю для підприємств України не можна визначити як задовільний. У цьому зв'язку набуває особливого значення проблема розробки та впровадження дієвих методів управління витратами на забезпечення якості продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Значний внесок у розвиток теорії, методології та історії розвитку управління якістю продукції зробили відомі вчені: А.В. Глічев, М.І. Круглов, І.Д. Крижанівський, О.Г. Лосицький, Т.В. Корнєєва, Е.М. Коротков, А.Фейгенбаум, Г. Тагуті, Э. Шилінг, Е.Демінг, Т.Ф. Сейфі, Х.Вадсвордт, Ю.І. Ребрін.

Формування цілей статті.

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка методичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та управління витратами на забезпечення якості продукції. Крім того, авторами проведено дослідження економічної ефективності управління якістю